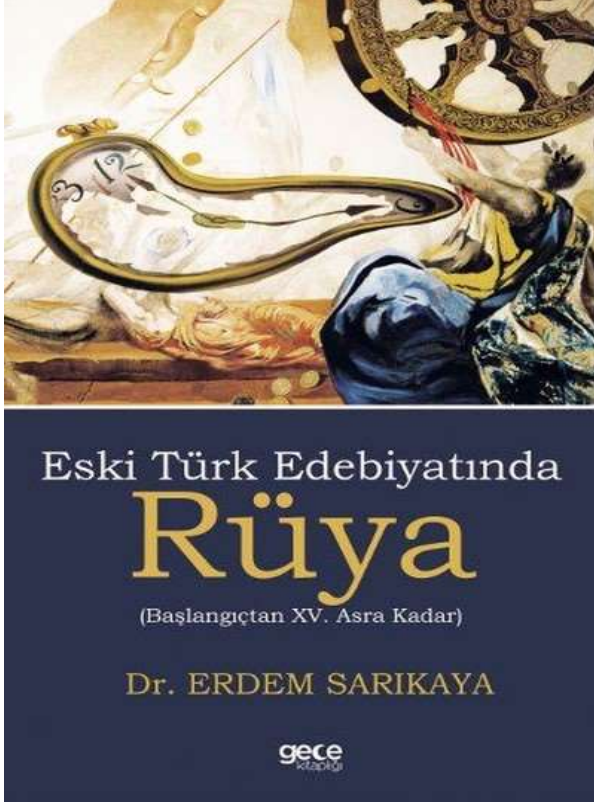

TANITMA: Erdem Sarıkaya, Eski Türk Edebiyatında Rüya (Başlangıçtan XV. Asra Kadar), Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara 2017.

Ali YÖRÜR¹

Rüyalar ağırlıklı olarak sembol dilini kullanmaları ve olayları dönüştürmeye uğratarak sunmalarından dolayı bilinmezliklerle doludur. İnsanlığın, geceleri uykularında gördükleri ve sonradan kaybolan bu hayalî görüntüler karşısında ilk zamanlarda korkuya kapıldıkları düşünülebilir. Gerçek hayat ile rüyaların farklarını idrak etmeleri ise kuşkusuz doğayı tanıma ve omtrol altına almalarını sağlayan süreçte gerçekleşmiştir. Kimi zaman tekrarlayan kimi zaman da rastlantısal olarak gündelik hayatlarındaki olaylarla paralellik gösteren bu gece deneyimlerinin üzerinde düşünen ve onları çevresindekilerle paylaşan insanlık alemi, zamanla rüyalara ilâhî özellikler atfetmiştir. Bu özellikler içerisinde rüyaların gelecek ile ilgili haber verici-uyarıcı yanları en dikkat çekici olanıdır. Böylelikle bazı rüya tasarlama uygulamaları da gelişmiştir.

Tarih boyunca insanın geleceği bilme ve böylelikle hayatını şekillendirme isteğine sahip olduğu görülür. Bu istek, zaman içerisinde insanların yıldızları ve onların gökyüzündeki konumlarını incelemelerini sağlamakla birlikte fal ve falcılık

gibi hurafeye dayalı ilimlerin gelişmesine de yön verir. Rüya sembollerinin ve anlamlarının kaydedilmesi de aynı sürecin sonuçlarındandır.

Rüyaların insanla ilgili olması, onları insanı merkez alan sanat üretiminin de öğelerinden biri durumuna getirir. Bu açıdan edebî rüya metinleri insanlığın dinî ve kültürel yaşantılarından yansıyan unsurları da içinde barındırır.

Kültürümüzde rüyaya verilen önem büyük olduğundan edebiyatımızda rüya başlığı altında incelemeler yapılmıştır. Daha önce aşık tarzı Türk halk şiiri ve modern Türk edebiyatı alanlarında rüyaların edebî motif olarak kullanımına dair çalışmalar yapılmıştır. Ancak konunun eski Türk edebiyatındaki konumu ortaya koyacak bir çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle eski Türk edebiyatında rüya konusu çalışılmıştır. Ancak eserlerin ve kaynakların sayıca fazlalığından dolayı, eski Türk edebiyatında kendisinden sonraki dönemlerde yazılmış eserleri biçim, üslup ve muhteva yönüyle etkilemiş özgün verimler sayıca çok olduğu için XI. asırdan XV. asra kadar sınırlandırılmıştır.

¹ Doktora öğrencisi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Edebiyatı Bilim Dalı. ali.yorur@hotmail.com [Tanıtma yazısı kayıt tarihi: 20.9.2017-kabul tarihi: 17.10.2017]; DOI: 10.29000/rumelide.347571

BOOK REVIEW: Erdem Sarıkaya, *Eski Türk Edebiyatında Rüya (Başlangıçtan XV. Asra Kadar)*, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara 2017. / A. Yörür (p. 132-133)

Dr. Erdem Sarıkaya tarafından 2014 yılında doktora tezi olarak hazırlanan çalışma, tekrar gözden geçirilerek Mart 2017’de Gece Kitaplığı Yayınevi tarafından *Eski Türk Edebiyatında Rüya (Başlangıçtan XV. Asra Kadar)* ismiyle basılmıştır.

Kitabın giriş bölümünde; rüyanın uykuyla olan ilgisi, özellikleri, çeşitleri, dinlerde ve milletler tarihinde rüya kabulleri gibi konularda bilgiler verilmiştir. Çalışmada esas alınan eserler ve içerdikleri rüyalar hakkında özet bilgiler alt başlık olarak verilmiştir.

Birinci bölüm, “Edebiyat ve Rüya” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde rüyanında edebî eserlere göre tarifi, edebî türlerle olan ilgisi, ortaklıkları ve farkındalıkları irdelenerek rüyaların müstakil bir edebî tür olup olmadıklarına yanıt aranmıştır.

İkinci bölüm, rüyaların motif yapısı ve masallarla ilgisi, sınıflandırmaları, tahlilleri, tabir ve tabircileri ile sonuçları üzerindeki tespitler tek bir bölümde toplanmıştır. Bu bölümde, öncelikle rüyaların motif yapısı ve masallarla ilgisi üzerinde durulmuştur. Daha sonra edebî rüya metinleri; İslamî kabullere, kaynaklarına ve yapılarına göre sınıflandırılmıştır. Her tasnif grubu kendi içerisinde değerlendirilmiş ve esas özellikleri belirlenmiştir. Rüya tahlilleri sırasında metinlere edebî, dinî ve kültürel açıdan yaklaşmıştır. Edebî rüyaları seçerken doğrudan rüya ya da keşf olarak nitelendirilen metinler çalışmaya dahil edilmiştir. Tahlilde, öncelikle rüyaların geniş özeti verilmiştir. Rüya tabir ve tabircilerini ele alırken rüya tabir edenler, özellikleri ve eserdeki fonksiyonlarıyla birlikte değerlendirilmiştir. Ayrıca tabircilerin tabir sırasında odaklandıkları sembollerin kültürel alyapısı da incelenmiştir. Rüyaların sonuçlarını değerlendirirken rüya sahiplerinin bu sonuçlar karşısında sergiledikleri tutum ve davranışlar belirlenmiştir.

Üçüncü bölüm, “Divanlardaki Rüya” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Yunus Emre, Kadı Burhaneddîn, Nesîmî ve Ahmedî divanlarında rüyaların anlatı ögesi olarak kullanımının mesnevilerle karşılaştırılması yapılmıştır.

Dördüncü ve son bölümde ise mesnevilerden tespit edilen rüya metinlerine, rüyanın hazırlık ve sonuç bölümlerini de kapsayacak şekilde verilmiştir. Çalışmada faydalanılan eserler biyografya olarak sunulmuştur.

Edebiyat tarihine yapılacak yeni metin katkılarıyla edebî rüya metinlerinin özelliklerine yeni maddeler eklenebilir. Bu açıdan çalışma kendisinden sonra yapılacak inceleme ve araştırmalara bir basamak olması ve onlar için kaynaklık edebilmesi bakımından önemlidir.